

Τετάρτη βράδυ, 30 Οκτώβρη.

Τώρα, μια στιγμή έξω από τη ζάλη, προσπαθώ να σημειώσω όσα θυμάμαι από τη νύχτα του περασμένου Σαββάτου. Έχω την εντύπωση πως πρόκειται για αναμνήσεις *χρόνων*:

Νύχτα Σαββάτου προς Κυριακή (26-27). Κατά τη μία μού τηλεφώνησαν την είδηση του «Στέφανι»: Μια συμμορία ελληνική μπήκε στο αλβανικό έδαφος και χτυπήθηκε με τους Ιταλούς κατά τα μέρη της Βίγλιστας. Δύο μπόμπες στην κατοικία του Ιταλού διοικητή στους Αγίους Σαράντα. Οι δράστες, λένε οι Ιταλοί, είναι Έλληνες ή Άγγλοι κατάσκοποι. Ο Νικολούδης είναι στην ιταλική πρεσβεία που έχει δεξίωση, ύστερα από την πρεμιέρα μιας όπερας του Πουτσίνι στο «Βασιλικό». Είπα να τον ειδοποιήσουν αμέσως. Οι διαμεύσεις βγήκαν τη νύχτα, καθαρές και ξάστερες. Ο Νικολούδης μού διηγήθηκε πως ο ίδιος ο σινιόρ Γκράτσι τον οδήγησε στο τηλέφωνο, και, όταν τέλειωσε, τον ρώτησε: “Mauvaises nouvelles?” Τ’ αποκρίθηκε: “Rien d’ extraordinaire” κι έφυγε μετά πέντε λεπτά για να πάει στον πρόεδρο.

Κυριακή πρωί, 27. Στο Υπουργείο Εξωτερικών. Συζητούμε ατέλειωτα και ζυγιάζουμε τις φράσεις της απάντησής μας σε μια νότα γερμανική εξαιρετικά θυμωμένη και πικρόχολη, που διαμαρτύρεται για τη δημοσίευση στις εφημερίδες του λόγου του Churchill προς τους Γάλλους.

Στο μεταξύ ο πρόεδρος, που πρέπει να την εγκρίνει, έχει ξεκινήσει· βλέπουμε τον αυτοκίνητό του να βγαίνει από την καγκελόπορτα του υπουργείου. Ο Παπαδάκης αρπάζει το χαρτί, τρέχει από την αριστερή πόρτα και σταματά το αυτοκίνητο που είχε στρίψει προς τους Αμπελοκήπους. Πίσω σταματά όλη η κίνηση· μοτοσικλέτες, μεγάλα κίτρινα μπουσσια, ποδήλατα. Ο Μελάς, νευρωμένος, ψιθυρίζει: «Ωραία, ωραία! Ένας υπάλληλος του Υπουργείου Εξωτερικών σταματά το αυτοκίνητο του προέδρου, μ’ ένα χαρτί στο χέρι. Όλος ο κόσμος θα πει πως είναι το ιταλικό τελεσίγραφο, πώς εκηρύχθη ο πόλεμος».

Δευτέρα, 28. Κοιμήθηκα δύο το πρωί, διαβάζοντας Μακρυγιάννη. Στις τρεις και μισή, μια φωνή μέσα από το τηλέφωνο με ξύπνησε: «**Έχουμε πόλεμο**». Τίποτε άλλο, ο κόσμος είχε αλλάξει. Η αυγή, που λίγο αργότερα είδα να χαράζει πίσω από τον Υμηττό, ήταν *άλλη* αυγή: άγνωστη. Περιμένει ακόμη εκεί που την άφησα. Δεν ξέρω πόσο θα περιμένει, αλλά ξέρω πως θα φέρει το μεγάλο μεσημέρι.

Ντύθηκα κι έφυγα αμέσως. Στο Υπουργείο Τύπου δυο-τρεις υπάλληλοι. Ο Γκράτσι είχε δει τον Μεταξά στις τρεις. Του έδωσε μια νότα και του είπε πως στις 6 τα ιταλικά στρατεύματα θα προχωρήσουν. Ο πρόεδρος του αποκρίθηκε πως αυτό ισοδυναμεί με κήρυξη πολέμου και όταν έφυγε, κάλεσε τον πρέσβη της Αγγλίας.

Αμέσως έπειτα, με τον Νικολούδη στο Υπουργείο Εξωτερικών. Ο πρόεδρος ήταν μέσα με τον πρέσβη της Τουρκίας. Στο γραφείο του Μαυρουδή, ο Μελάς έγραφε σπασμωδικά ένα τηλεγράφημα. Ο Μαυρουδής μέσα στο παλτό του σαν ένα μικρό σακούλι. Διάβασα τη νότα του Γκράτσι. Ο Γάφος κι ο Παπαδάκης τηλεφωνούσαν. Καθώς ετοιμάζα το τηλεγράφημα του Αθηναϊκού Πρακτορείου, μπήκε ο Τούρκος πρέσβης για να ιδεί τη νότα και σε λίγο ο πρόεδρος με όψη πολύ ζωντανή. Έπειτα άρχισαν να φτάνουν οι υπουργοί, χλωμοί περισσότερο ή λιγότερο, καθένας κατά την κράση του. Το υπουργικό συμβούλιο κράτησε λίγο. Ο Μεταξάς πήγε αμέσως στο γραφείο του κι έγραψε το διάγγελμα στο λαό. Το πήραμε και γυρίσαμε στο υπουργείο τύπου. Μέσα από τα τζάμια του αυτοκινήτου, η αυγή μ' ένα παράξενο μυστήριο χυμένο στο πρόσωπό της. Έγραψα μαζί με το Νικολούδη το διάγγελμα του βασιλιά. Καμιά δακτυλογράφος ακόμη· πήγα σπιτι μια στιγμή και το χτύπησα στη γραφομηχανή μου. Η Μαρώ μου είχε ετοιμάσει καφέ. Γύρισα στο Υπουργείο καθώς σφύριζαν οι σειρήνες... Στη γωνιά Κυδαθηναίων μια φτωχή γυναίκα με μια υστερική σύσπαση στο πρόσωπο.

Τώρα όλοι ήταν μαζεμένοι στα υπόγεια της «Μεγάλης Βρετανίας». Ο βασιλιάς, με ύφος νέου αξιωματικού· υπόγραψε το διάγγελμά του και φύγαμε.

Τηλεφώνησα στο τηλεγραφείο να σταματήσουν τα τηλεγραφήματα και των Γερμανών ανταποκριτών. Οι υπάλληλοι εκεί είναι ακόμη ουδέτεροι. Δεν μπορούν να πιστέψουν τη φωνή μου:

—Είστε βέβαιος; και των Γερμανών;

—Και των Γερμανών είπα.

—Τι δικαιολογία να δώσουμε;

Δεν έχω καιρό για συζητήσεις:

—Πέστε τους πως τώρα είναι χαλασμένα τα σύρματα με το Βερολίνο, κι αν φωνάζουν πολύ στείλτε τους σ' εμένα.

Πήρα και έδωσα το πρώτο πολεμικό ανακοινωθέν μας και κατέβηκα στους δρόμους για να ιδώ τα πρόσωπα. Το πλήθος έσπαζε τα τζάμια των γραφείων της «Άλα Λιτόρια».

**Πηγή:** Γιώργος Σεφέρης «Μέρες» (τόμος Γ' 16 Απρίλη 1934-14 Δεκέμβρη 1940), Αθήνα, Εκδόσεις «Ίκαρος», 1984